

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu

דרשו ד' ועוז

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון 2831

יום רביעי י"ד שבט תשפ"ד
דף היומי בבלי: ב"ק פג | עמוד היומי: ברכות נב. | דף הכולל: ב"מ סח | קנין ירושלמי: תרומות כב
דף היומי בהלכה: ר"ב ב'.
מוסר: שם עולם - פרק ח' עד 'ופשוט עוד דשמירת המשפט'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: שער התשובה "משומד יסיר מלבושיו" עד "כללו של דבר ישוב אדם"

האם ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות גם
באוסטרליה וארגנטינה בכל הארצות, ואפילו
באותם מקומות שזמן הגשם הוא לאחר פסח

הלכות בענייני ט"ו בשבט מהגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א רב ביהכ"נ צא"י - דברי שיר ב"ב

ובמסכת ראש השנה (י"ד; והלאה) וחזרתי לחדש דבר מה -
כערכי, ויהא חשוב כקיום המצוה במעשר אילן, והתפללתי לה'
שיזכני באותה המצוה בפועל ממש מן התורה, ומאז נראה לי
שמה שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב שלא לומר בו תחנון,
הוא להזכירנו מצוות הפרשת מעשר אילנות' וכו' (הגאדר"ת
ב"נפש דוד" הנהגה ט"ו).

כמה פירות אוכלים בט"ו בשבט?

כתב ה"מגן אברהם": "ונוהגים האשכנזים להרבות בו במיני
פירות של אילנות". ועי' "כף החיים" ס' קל"א ס"ק צ"ז) שכן יש
נוהגין בספרד, ויש שעושין לימוד באותו לילה, שלומדים משנה
או זוהר המדבר בעניין אותו הפרי ואח"כ מברכים עליו, ויש ספר
מסודר בנושא הנקרא "פרי עץ הדר",

יש הנוהגים לאכול ט"ו מיני פירות (ספר "מועד לכל חי" ס' ל'),
ויש הנוהגים לומר אחד מט"ו פרקי "שיר המעלות" בין פרי לפרי
(דרכי יוסף צבי", ו"מועד לכל חי" שם). וי"א שהמנהג לאכול
הרבה מיני פירות הוא עפ"י הירושלמי (סוף קידושין): "ר' חזקיה
ר' כהן בשם רב, עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עיניו
ולא אכל. ר' אליעזר חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין
(מאסף פרוטות שיהיו מצוין לו לקנות) ואכיל בהון מכל מילה

בט"ו בשבט אין אומרים תחנון

בט"ו בשבט אין אומרים תחנון, ואין אומרים גם במנחה לפני
(משנ"ב ס' קל"א ס"ק ל"ה) כיון שנקרא ראש השנה, אבל אומרים
למנצח".

האם מדלגים גם על "ק-ל ארך אפים", שלפני קריאת התורה?

שאלה: השנה שחל ט"ו בשבט ביום חמישי, האם מדלגים גם
על "ק-ל ארך אפים", שלפני קריאת התורה?
תשובה: בט"ו בשבט אומרים "ק-ל ארך אפים", אע"פ שאין
אומרים תחנון, כי הכלל הוא שביום שאומרים "למנצח" אומרים
גם "ק-ל ארך אפים" (משנ"ב ס' קל"א ס"ק ל"ה, ו"לוח לארץ ישראל").

ראש השנה לאילנות גם באוסטרליה, וארגנטינה

ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות בכל הארצות, ואפילו
באותם מקומות שזמן הגשם הוא לאחר פסח, כגון: אוסטרליה,
ארגנטינה וכד' ("הר צבי" או"ח ח"ב סי' כ"ט).

מה ללמוד בט"ו בשבט

"ביום ט"ו בשבט למדתי הלכות מעשר מספר הרמב"ם,

שאלה: יש סגולה שחותכים אתרוג חי (לא מבושל) לחתיכות קטנות כמו בסלט, והוא מר מאוד, וכל יום אוכל כמה חתיכות כמות שהוא, (ומשאירים בערך דקה בפה) איזו ברכה יש לברך עליו?

תשובה: איתא בשו"ע (ס' ר"ב סעיף ט"ז) כל פלפל וזנגוויל יבשים וכו' שאין דרך לאוכלם אלא ע"י תערובות, אין מברך עליהם כלום. ומפרש המשנ"ב (ס"ק ע"ט) שאין הנאה באכילתם כשהם יבשים, ואם אכלם עם סוכר וכדומה מברך עליהם "בורא פרי האדמה", עכ"ל.

לפי"ז לכאורה ה"נ שאין דרך לאוכלו כן והוא מר, אין לברך עליהם כלל ועכ"פ כדי להוציא עצמו מספק אפשר לברך 'שהכל' על סוכר או 'העץ' על פרי אחר ולהוציא בזה הברכה.

האם מברכים שהחיינו על פרי חדש מרוסק

שאלה: כשאוכל פרי חדש שהוא מרוסק, האם מברך עליו "שהחיינו"?

תשובה: אע"פ שמברכים עליו ברכת "שהכל" מכיון שהוא מרוסק, בכל זאת מברכים עליו ברכת "שהחיינו" כיון שבכל אופן יש בזה שמחה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

ברכת 'שהחיינו' על אבוקדו ע"ג לחם

שאלה: האוכל אבוקדו בפעם הראשונה, תוך כדי סעודה ע"ג לחם, האם לברך עליו "שהחיינו" משום פרי חדש או שמא הוי טפל לפת?

תשובה: ברכת הנהנין לא מברכים עליו כיון שהוא טפל לפת. אבל מה שנוגע להנאה ולשמחה שנובעת ממנו זה עדיין קיים אפילו שהוא טפל, ויש לברך עליו ברכת "שהחיינו" ("מבית לוי בשם בעל "שבט הלוי" זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

שבת שירה - האכלת בעלי חיים בשבת שירה

כתב ה"מגן אברהם" (ס' שכ"ד): "יש נוהגים ליתן חיטים לפני עופות בשבת שירה" (יש אומרים שהטעם הוא משום שהציפורים אמרו שירה על הים, ויש אומרים משום שהציפורים אכלו את המן שפיזרו דתן ואבירים מחוץ למחנה), אך מנהג זה אינו נכון שהרי אין מזונן של הציפורים על האדם ואסור לו להאכילו בשבת, (עכ"ד) וע"כ יש להכין את מזונן ולהניחו לפניו בערב שבת. מותר לאדם ליתן בשבת מזונות לפני בהמות ועופות שמזונותיהם עליו, דהיינו אלו שאינם רגילים לחפש לעצמם אוכל, ואם לא נותנים להם לא יהיה להם מה לאכול. כמו כן מותר לכל אדם להאכיל בעלי חיים אלו, ואפילו אינם שלו "ביאור הלכה" שם סעיף י"א, ועי' ספר תהלה לדוד" ס"ק י"ד).

ציפורים הנתונות בכלוב - מותר להאכילן בשבת אם צריכות לכך מכיון שמזונותיהן על האדם, אבל אסור לטלטל הכלוב

(מכל מין) חדא בשתא" ואפשר בגלל זה קבעו לאכול כל מיני פירות בט"ו בשבט. ועי' "פני משה" שמפרש משום ש"אינו נותן לבו לחזור אחריהם לברך להודות השם ב"ה שברא מינים אלו להחיות בהם בני אדם, וכמו שאינו נחשב בעיניו טובתו יתעלה ב"ה", עכ"ל.

בתשב"ץ (ס' ש"כ) כתוב פשוט בירושלמי שר' אליעזר היה מצמצם בהוצאותיו כדי לאכול מכל המינים של שנה כדי להרבות בברכות לד'.

סדר הברכות לט"ו בשבט

בט"ו בשבט אוכלים הרבה מיני "פרי העץ", ויש לדעת על איזה פרי יברך כדי לפטור את השאר. כשיש לפניו הרבה מיני פירות, אם כולן ברוכותיהן שוין, ויש בהם משבעת המינים, יש לו לברך על הפרי שהוא משבעת המינים, ועי"ז פוטר הברכה לכל שאר הפירות (שו"ע ס' רי"א סעיף א'). ואפילו אם הוא רק חצי פרי, והשאר הם פרי שלם - מברכים עליו (משנ"ב ס"ק ד'). אם שניהם ממין אחד משבעת המינים, או ששניהם אינם מין שבעה, מקדים השלם, ואפילו החצי חביב יותר בכל זאת השלם עדיף (משנ"ב שם), וכששניהם שלמים, מקדים המין שרגיל להיות חביב אצלן, אפילו עכשיו חפץ במין השני (שו"ע שם ומשנ"ב ס"ק י"א). ואם גם שניהם שלמים, או שניהם אינם שלמים, וגם שניהם חביבים ואחד גדול מחברו, הגדול עדיף ("דעת תורה". וכמש"כ השו"ע ס' קס"ח ס"ב לענין פת).

כשיש שבעת המינים, כל מין הסמוך בפסוק למילת "ארץ" קמא או בתרא הוא קודם למין השני, וסדר חשיבות בז' מינים הוא (חיטה ושעורה אינו מצוי אצלנו לאכול כמות שהם): זית, תמר, ענב (גפן) תאנה ורימון (שו"ע שם ס' ד'). (יש שנותנים רמז לדבר לפי הגרעין שבו: זית, יש לו גרעין אחד. תמר, יש לו גרעין אחד שנראה כשתיים. ענב, יש לו כמה גרעינים. ותאנה, יש בו יותר גרעינים. ורימון יש בו מאות גרעינים!).

לסיכום: כשיש הרבה מיני פרי העץ, סדר ברכתן הוא ז' מינים (לפי קדימה בפסוק סמוך ל"ארץ"), שלם, חביב, גדול.

פירות ששוים בחביבותם ושלמותם

שאלה: יש לפניו כמה מיני פירות שברכותיהם שוות ואין בהם משבעה מינים, וכל הפירות שלמים או חצויים, ושוים בעיניו חביבותם, את איזה מהם יש להקדים?

תשובה: יש להקדים את הפרי הנקי יותר, כגון שיש לפניו תפוח שלם אך הוא כמוש, ויש לו גם אפרסמון שלם ויפה, יברך על האפרסמון כיון שהוא נקי ויפה יותר (שו"ע ס' קס"ח סעיף ד'). ואם כולם שווים ביופיים יברך על הפרי הגדול ביותר (שם), כגון שיש לפניו תפוח ושקד, ושניהם שלמים, ושניהם חביבים ושוים ביופיים, יש להקדים ולברך על התפוח כיון שהוא גדול יותר. נמצא שסדר הברכות הוא: א. מין שבעה ב. שלם ג. חביב ד. נקי. ה. גדול.

משום מוקצה.

דגים באקווריום - מותר להאכילם בשבת אם צריכים לכך, אבל דגים שמאכילים אותם רק פעם בכמה ימים אין להאכילם בשבת.

יש מתירים לנער מפה עם פירוורים אע"פ שציפורים יאכלום, מכיוון שאין כאן טרחה יתרה (עי' משנ"ב שם ס"ק כ"ט, ועוד עי'

"אשל אברהם בוטשאש"). אם יש שומשום הראוי לזריעה יש להקפיד לנער את המפה על אבנים ולא על מקום שראוי לזרוע שם (עי' שו"ע ס' של"ו סעיף ד').
כאשר מגיע זמן האכלת הבהמות שמזונותיהן על האדם - אסור לו לאכול לפני שנותן לבהמות לאכול (ברכות מ.).
(מתוך עלון 'מים חיים' גליון 518 שבט תשפ"ד)

במעמד רב רושם בהשתתפות ראשי ורבני דרשו

"לומדי הירושלמי הם העידית שבעידית שבלומדים, ובזכות 'דרשו' הצטרפו אליהם עוד רבים"

הירושלמי. "יש התעוררות מאוד גדולה ללימוד הירושלמי, ופונים אלי כל הזמן אנשים שהצטרפו. וכידוע, לומדי הירושלמי הם העידית שבעידית שבלומדים, ובזכות 'דרשו' הצטרפו אליהם עוד רבים"

נשיא דרשו הגר"ד הופשטר חידד את החשיבות של לימוד הירושלמי דווקא בתקופה זו שאנו זקוקים לשלימות התורה. "יש את כלל חלקי התורה, והירושלמי זה חלק מהתורה הקדושה. ואם חסר חלק מהתורה אז חסר לנו במגנא ומצלא".

מעמד רב רושם נערך בשבועות האחרונים בביתו של הגאון הגדול רבי זעליג ברוורמן, ראש תכנית 'קנין ירושלמי' ב'דרשו' וראש ישיבת דרך אמונה, לרגל סיום מסכת שביעית בירושלמי. במעמד השתתפו כלל רבני תכנית הירושלמי בדרשו, בודקי המבחנים, הנהלת דרשו, ונשיא דרשו הגר"ד הופשטר שליט"א. את המעמד פתח הגר"ז ברוורמן שסיפר על החשיבות שייחס חמיו, מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ללימוד הירושלמי, וכמה שמח שבני התורה מוסיפים ללימודם כסדר גם את לימוד

"יום ט"ז בשבט... אין אומרים בו תחנון ואין בו נפילת אפיים שהוא יום שמחה"

הלכות, מנהגים תפילות וספורים, שילוו את שולחן הט"ז בשבט שלכם!

הכרם! אמר רבי פרידא לרבי יהודה הנשיא: מה שהנשיא סבור שהוא ראש של "שור- " אשכול ענבים משובח הוא, ובתלמוד בבלי (כתובות קיא ע"א): "רמי בר יחזקאל נזדמן לבני ברק, וראה עיזים שרעו תחת התאנה, ונטף הדבש מן התאנה וניגר החלב מן העיזים והתערבבו זה בזה, אמר: הרי זו, זבת חלב ודבש".

"פרשת המן"

יש נוהגים ביום שלישי לסדר בשלח [השנה תשפ"ד- י"ג בשבט], לקרוא פרשת המן [פרק ט"ז בשמות, בשלח] כסגולה לפרנסה (הרמ"מ מרימנוב ז"ע). וכבר כתב בשולחן ערוך או"ח א, ס"ה: "טוב לומר פ' העקדה ופ' המן" וכתב הט"ז: "כדי שיאמין

הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

שנה שניה לשמיטה - שנת "מעשר שני" שבת פירות ארץ ישראל

"אמר רשב"ג בשם רבי יהושע, משחרב הבית ניטל הטעם מן הפירות", ולוואי ובמהרה ייבנה הבית כבתחילה, וישוב הטעם לפירות כבזמן הבית, ויתקיים המתואר בדברי חז"ל: בתלמוד ירושלמי במסכת פאה (פרק ז הלכה ג) רבי פרידא הראה לרבי יהודה הנשיא את כרמו; עוד כשהיו רחוקים, צפה רבי יהודה הנשיא וראה בכרם דבר שנראה כמו ראש "שור", אמר לו לרבי פרידא: האם "שור" הזה המהלך בין הענבים, אינו מחבל את

שכל מזונותיו באים בהשגחה" וברבנו בחיי, בשלח: "קבלה בידי חכמים כי כל האומר פרשת המן בכל יום, מובטח לו שלא יבוא לעולם לידי חסרון מזונות" ובתשב"ץ קטן רנ"ו: "ואני ערב בדבר" יש לציין, שבספר שבט מוסר פרק מ' ובספר צדקה לחיים (פלאג'י) מערכת פ אות תקב"ץ שעפ"י דברי המקובלים, סגולת פרשת המן, לקוראה [לגברים] היינו שנים מקרא ואחד תרגום.

אכילת פירות האילן בט"ו בשבט

כתב הלבוש או"ח קל"א: "יום ט"ו בשבט, ר"ה לאילנות ואין אומרים בו תחנון ואין בו נפילת אפיים שהוא יום שמחה." **וכתב המגן אברהם שם**: "ונוהגים האשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות." **ובכף החיים** קל"א צ"ז: "וכן נוהגים בספרד לכבוד היום, ועושים לימוד באותו הלילה, דהיינו שלומדים משנה או זוהר המדבר על אותו פרי וכו' ויש ספר מסודר על זה "פרי עץ הדר", ומהדרין בפרי שעוד לא אכלוהו לברך עליו שהחיינו. **ובצוואת רבי אליעזר** הגדול מובאת בספר "שבט מוסר" פרק ט"ז: "בני, הוי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא" ורמזו נאה הובא בספרים: על הפסוק "ששם עלו שבטים שבטי ק'ה (י...ה - 15) - ט"ו בשבט, עדות לישראל להודות לשם ד'. שביום זה מברכים על הפירות, ומודים לד' על החן והיופי שבפירות.

זמן אכילת הפירות

יש נוהגים לאכול את הפירות **בליל** ט"ו בשבט (יפה ללב ב, ט"ו מועד לכל חי ל, ז). ויש הנוהגים לאוכלם **ביום** עצמו (ספר אבן ישראל שער ה). **מספר מיני הפירות הנאכלים** - יש נוהגים לאכול ט"ו 15 - **מיני פירות** (מאמר המנהגים מהר"ם חאגיז בשם האריז"ל) יש נוהגים **י"ג** מינים כמספר "**אחד**" (קונטרס כרם שלמה) ויש נוהגים **30** מינים (רבי חיים ויטאל חמדת הימים ח"ב שובבים פ"ג). **ויש שכתב, שעל כל פנים למעוניינים להרבות ביותר**, אין לפחות **מ"ב** מינים (ספר אבן ישראל עמ' כ"ח) כנגד **י"ב** צירופי שם הויה (תוספות חיים על חיי אדם). וכנהוג פירות **האדמה** גם כן, מצטרפים למניין המינים, שהעץ יוצא מהאדמה.

אכילת אתרוג

מנהג רבים להכין **מהאתרוגים של החג** שברכו עליהם עם הלולב, מרקחת טעימה, כדי להעלותה על השולחן בט"ו בשבט (יפה ללב סי' תרס"ד, ט"ו כף החיים שם, ס בן איש חי ראה, י"א מנהג בעלזא ליקוטי מהרי"ח ג, עמ' קט"ו משמרת שלום מ"ד, ב). **ברכת האתרוג** - בורא **פרי העץ** (כל שניכרת צורת הפרי), גם לאחר בישולו וריקוחו, מפני שזו דרך הכנתו לאכילה (ט"ז סי' ר"ה, ג תשובת חתם סופר או"ח ר"ז לחם הפנים נ"ב, י"ב בשם מהר"ם אש דעת תורה למהרש"ם ר"ב, ו לבושי מרדכי תנינא, מ"ד וכף החיים ר"ב, נ"ה). **אין מברכים שהחיינו** בעת אכילת האתרוג **א**. מפני שנמצא באילן כל ימות השנה (רכ"ה, ו משנה ברורה, ט"ז) **ב**. מפני שכבר

ברכו בעת נטילת הלולב בסוכות, ועיקר ברכת שהחיינו כשרואים את הפרי (רש"י לעירובין מ ע"ב שו"ע רכ"ה, ג לקט יושר עמ' 149 בן איש חי ראה י"א האלף לך שלמה או"ח, צ"ב אמנם ה"כתב סופר" או"ח, כ"ג דחה נימוק זה, שברכת שהחיינו בסוכות על המצווה ולא על הפרי, וכן כתב פסקי תשובה א, צ"ט). **ג**. אחרי הבישול או הטיגון, וכן כשהוא מסוכר, אין ניכר אם הוא חדש או ישן משנה קודמת ולפני הכנתו - אינו עומד כלל לאכילה (ליקוטי מהרי"ט עמ' ל"ג בדי השולחן ס"ג, א וא"א מבוטשאטש, סי' רכ"ה). **סגולות אכילת האתרוג בט"ו בשבט**: **א**. יזכה להשלים שנתו (אהל יששכר עמ' ק"כ) **ב**. סגולה לרפואה (מדרש ויקרא ל"ז, ב זרע קודש). **ג**. סגולה למעוברת שתלד בנקל ולמקשה לילד שתלד בריוח (אורחות חיים תרפ"ד).

בקשה על אתרוג כשר ומהודר לקראת סוכות תשפ"ה

בספר **בני יששכר** מאמרי שבט, מאמר ב' וכן הובא בספר "לשון חכמים" של בן איש חי ח"א סי' לח: "קבלה ביד חכמי אשכנז"ל, לבקש ביום ט"ו בשבט על האתרוג, מפני שהוא יום תחילת צמיחת האילן, שיזמן לו הקב"ה ולכל ישראל, אתרוג כשר ומהודר לחג הסוכות הבעל"ט, ותפילתו תעשה פרי, ויש מצדיקי הדורות שאמרו ספר תהלים בעצם היום, והעידו, שכאשר סיימו את כל הספר עד תומו, נמצא להם אתרוג נקי מכל רבב.

הלכות ומנהגי היום

תחנון ויודי - אין אומרים בט"ו בשבט תחנון ולא וידוי (שו"ע קל"א, ו) בני ספרד אינם אומרים וידוי, אף לא בקריאת שמע של ליל ט"ו בשבט, כיון שנקרא ראש השנה, שהוא כיום טוב (ביאור הגר"א שם, י"ג). ואף לא במנחה שלפניו (ספר המנהגים לר"י טירנא, כנסת הגדולה, קל"א ומשנ"ב קל"א, ל"ה).

תענית - ט"ו בשבט **אסור** בתענית (שו"ע תקע"ב, ג) אף לא ביום פטירת אביו או אימו [יארציט] ר"ל (רמ"א תקס"ח, ט). **השנה, שחלה תענית שובבי"ם** בט"ו בשבט - **אין מתענים**, אפילו צמו בשבועות הקודמים (ערוה"ש תקע"ב, ג) ולעניין הצורך בהתרה, רק אם קבלו התענית בלשון נדר (ראה פסקי תשובות שם, ב). כמו כן, חתן אינו מתענה ביום חופתו שחל בט"ו בשבט (מג"א תקע"ג, א מובא במשנ"ב, ז). אבל החתן אומר את הווידוי במנחה, שהוא יום מחילת עוונות לו (עצי חיים או"ח, כ"ז לבושי מרדכי אבהע"ז א, מ"ט ומבית לוי ל"ח).

תפילת אבל ר"ל לפני העמוד - נהוג שבימים שאין אומרים תחנון אך אומרים למנצח וגו' - כט"ו בשבט, האבל מתפלל לפני העמוד (ביאור הלכה, קל"ב מבית לוי, ל"ח).

הליכה לבית העלמין - מותר לצאת לבית העלמין בט"ו בשבט, אבל אין אומרים הזכרת נשמות ותחינות, רק פרקי תהלים (ל"ג ט"ז י"ז ע"ב צ"א ק"ד ק"ל), אותיות השם ונ.ש.מ.ה מפרק ק"ט כנהוג (גשר החיים כ"ט ו).

חשיבות ברכת פירות העץ

בחביבות - מקדימים פרי העץ. המקדים פרי אדמה - יכוון בברכה שלא לפטור את מין העץ או ימתין ביניהם.

מתי מגיע הפרי לברכת "העץ?"

משיגיע לבשילות לרוב בני אדם. אבל אם הפרי עדיין בוסר [לדעת הרמב"ם הלכות דעות, ד - בוסר, כחברות לגוף] אם לא ראוי כלל לאכילה - **לא מברכים**. ראוי קצת (חמצמץ) - לדעת השולחן ערוך מברכים **"בורא פרי העץ"**, אמנם לדעת המשנ"ב ר"ב, י"ח החיי אדם כף החיים שם, ל"ד ובן איש חי פנחס, ב - **מברכים רק "שהכל"**. הכשירוהו לאכילה ע"י בישול או סוכר, לכל הדעות - **ברכתו "שהכל"**. כגון "בגנה צ'יפס" (העשוי מבגנות קשות [בוסר], מטוגנות ומסוכרות) - ברכתו שהכל. ובספר "וזאת הברכה" שיש אומרים לברך אדמה.

גרעיני פירות העץ

נחלקו הפוסקים האם ברכתם "העץ" (שנחשבים לחלק מהפרי, לעניין אכילה ביום כיפור (גרעיני תפוח) ולדין ערלה - תוס' ברכות ל"ו ע"ב והרא"ש ס' ד וכן פסק השולחן ערוך ר"ב, ג) או שברכתם "פרי האדמה" - פרישה בדעת הרשב"א, וכן פסק המשנ"ב ר"ב, כ"ג) ויש פוסקים לברך "שהכל" (פר"ח בדעת הרשב"א ברכ"י וכף החיים ר"ב, ל"ז).
הלכה למעשה: בני אשכנז - מברכים "אדמה" **ובני ספרד** - מחמת ספק ברכות מברכים שהכל. אמנם לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל יש לנהוג בזה כבני אשכנז ולברך "אדמה" (חזון עובדיה עמ' קכ"ג). גרעיני פירות הנאכלים **לאחר אכילת הפרי** - לכל הדעות נפטרים בברכת הפרי. והוא הדין בפירות האדמה.
הערה: גרעיני **אבטיח** או **דלעת** הנמכרים בחנויות הפיצוחים - ברכתם "האדמה" (שניטעים לצורך הגרעינים - דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר "וזאת הברכה עמ' 373 ו"אור לציון ב, עמ' ק"ט).

קליפות הפירות

קליפות פירות הנאכלים לרוב בני אדם עם הפרי (תפוחים, אגסים, אפרסמון וכדומה) - אפילו נאכלים בפני עצמם, מברכים עליהם **"העץ"**. קליפות הדר הנאכלים בפני עצמם (כחלק הלבן בקליפת התפוז או האשכולית) וכן כשעשו מהם מרקחת (ריבה) או כשעטופים בשוקולד - ברכתם **שהכל**, ואם ברכו "העץ" - יצאו ידי חובה (משנ"ב ר"ב, ט"ו וכף החיים, נ"ד). **הערה:** מרקחת העשויה מהקליפה העבה של **האתרוג** - **ברכתה פרי העץ**, שבאתרוג, הקליפה כעיקר הפרי, כלשון חז"ל "אתרוג טעם עזו [- קליפתו] ופריו שווה"

מיצי פירות

כל הפירות שסחטום - מברכים על המיץ **שהכל**, אפילו מוצצים שירות מהפרי (בעל "מנחת יצחק") פרט ליין ושמן. **שעל מיץ**

משנה ברכות לה ושולחן ערוך ס' רב" **על כל פירות האילן מברך בורא פרי העץ** והרי גם העץ יוצא מן האדמה? **התשובה** בביאור הלכה שם: "משום חשיבותם הוא, שיש יותר התפעלות בפירות שגדלים על העץ המתנוסס לגובה, מאשר בפירות הגדלים באדמה, ושבח הוא לבורא". וכדי לאכול מפרי העץ, משקיעים רבות. בנטיעה, השקיה, גיזום, המתנת 3 שנות עורלה ורק בשנה הרביעית "קודש הילולים" פודים את קדושת "נטע רבעי" אל פרוטה [9.5 אגורות - תשפ"ד] כמו "מעשר שני" ואז מותר לאכול מהפרי

מה נקרא "פרי העץ?"

הדבר תלוי בשלשה תנאים: 1. יש לו גזע בארץ. 2. עליו יוצאים מענפיו. 3. הצמח רב שנתי, כלומר, העץ נשאר משנה לשנה, ומוציא פירות מחדש בעונתו. על כן: **אבוקדו** - ברכתו **"העץ"** מאידך, **אננס** - חד שנתי, **ובננה** - דו שנתי - ברכתם **"אדמה"**.
א. פפאיה, חצילים ופסיפלורה - גדלים על גזע עץ הנשאר כמה שנים ומוציא פירות, אבל הגזע חלול - **ברכתם "בורא פרי האדמה"**, מכמה סיבות: **א. מוציאים פירות כבר בשנה הראשונה** - תכונה של ירק ולא של עץ (רדב"ז ג, תקלא ורב פעלים ב, ל) **ב. שיח החצילים ועץ הפפאיה אינם מתקיימים יותר משלש שנים** - סימן שאינם עץ. וכן הורה מרן החזו"א לעניין הפפאיה **וגם עץ הפסיפלורה** משלח ייחורים חדשים.... המתנתקים ויוצרים שלוחה חדשה המניבה פירות שוב ושוב. **ג. גזע חלול** - סימן לירק, ואין זה דרכו של עץ (הלכות קטנות א, פג למהר"י חאגיז, הובא ברב פעלים). **ד. דרכו של עץ להיות משתבח משנה לשנה** בהוצאת פרותיו, ואילו בחצילים רק בשנה הראשונה טעימים מאוד, ובשנייה - מרים ובשנה השלישית - מרים מאוד ולאחר שלש שנים מתייבש עץ החציל לגמרי (ברכי יוסף לחיד"א יו"ד רצד, ד).

סדר הקדימה באכילת פירות

דברים ת, ת: "ארץ חיטה ושעורה גפן תאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" כל הקרוב ל"ארץ" קודם ו"ארץ" הראשון קודם ל"ארץ" השני: על כן, האוכלים שבעת המינים מקדימים חיטה [שלווה - להרבה דעות ברכתה אדמה. , קוסקוס בורגול דייסת סולת] שעורה [גריסי פנינה, בירה, ויסקי] כוסמין [עוגיות] שיבולת שועל [קואק, גרנולה] יין קודם אפילו לזית. בט"ו בשבט, אף שברכת "העץ" פוטרת כל מיני העץ שייאכלו, נהוג לאכול לפי סדר הקדימה הנלמד מן הפסוק.

ולכן בין פירות **שבעת המינים**: 1. זית, 2. תמר, 3. ענבים (צימוקים). 4. תאנה, 5. רימון. ואפילו פלח מפרי משבעת המינים, קודם לפרי שלם שאחריו בחשיבות, (שולחן ערוך אורח חיים רי"א ומ"ב). **בפירות שאינם משבעת המינים**: 1. שלם (מצוה מן המובחר), 2. חביב תמיד, 3. חביב עכשיו, 4. גדול. בין פירות העץ (שלא מז' המינים) ובין פרי האדמה - חביב קודם. ואם שווים

אם רואים חוטים" - אדמה" נימוחו לגמרי - **ברכתם "שהכל 3.** " קוקוס טחון (בשקית) - "העץ" (כיון שעוד ניכרת צורתו) - שמעתי מהגר"ב צ"א אבא שאול והגרי"י נויבירט זצ"ל 4. סלט חצילים (כשרואים הגרעינים) - "אדמה" ממרח אבוקדו (כשמזהים צורת הפרי) - "העץ" 5. פופקורן - "אדמה" (עדיין ניכרת צורת גרעיני התיירס) קורנפלקס (פתיית תירס) - "שהכל 6." ממרח תמרים (הנמכר כיום) - "שהכל 7." פירה תפוחי אדמה - "אדמה" פרט לעשוי מאבקה שברכתו שהכל (שמעתי מהגרשז"א זצ"ל) לעומת זאת, פירה תפוחי ע"ש "שהכל" כהסבר הגרי"ש אלישיב זצ"ל: תפוח"א, אין נאכלים חיים, ובכל העולם עושים להם "תיקון", כגון פירה, אבל תפוח"ע, מליונים מהם נאכלים חיים, על כן כשריסקום, עד שאין ניכרת צורת הפרי, הופכת ברכתם ל"שהכל".

אכילת פירות במהלך סעודה

פירות שנועדו לפתוח התיאבון - שאוכלים אחר אכילת המוציא כגון - אשכולית, זיתים ומיני כבושים או חריפים ל"תאבון" - אין מברכים עליהם. 2. מנה ראשונה של פירות, כגון קוקטיל פירות, אבטיח, מילון; עדיף, לברך על מעט מהפרי לפני נטילת ידיים ולכוון על מה שיאכלו בסעודה, או לאוכלו עם פת (בהתחלה באמצע ובסוף).

תוספות למנה העיקרית (אפילו משבעת המינים): צימוקים ושקדים על אורז, סלט וולדורף, עם אגוזים ואננס "צימע" (גזר, **שיזפים וצימוקים**), סלט חסה עם פלחי אפרסמון, אגוזי קשיו מסוכרים, או גרעיני רימון - לא מברכים עליהם, אפילו אינם נאכלים עם הפת, מפני שהם נאכלים בסעודה לשובע.

4. הקובע סעודתו על הפירות, היינו, שמעונין לאכול פירות כחלק מהסעודה לשובע, ולא לקינוח - לא מברך עליהם. וטוב שכשמגיע לפרי יאכל ממנו, מעט עם לחם. וכך נהג מרן החזון איש זצ"ל, כשאכל בצהרים, כדרכו בימות החול, פרוסת פת ובננה, אכל מן הבננה יחד עם הפת, להראות שאין היא לקינוח קינוח של פירות, מברכים עליו ברכה ראשונה אפילו עמד על השולחן ב"המוציא", אלא אם כן אוכלים ביחד עם פת כל הזמן!! וחתרכת פרי שאכלו בלי הפת - צריך לברך עליה.

סלט פירות

סלט פירות חתוכים בחתיכות קטנות - מברכים לפי הרוב, העץ או אדמה (מ"ב רב, א וביה"ל ד"ה אם וכו' וכן הורו למחבר הספר "וזאת הברכה" הגרש"ז אויערבך והגר"ח"פ שינברג זצ"ל וכן פסק ב"אור לציון" ד, כט). ספק מה הרוב - מברכים את הברכה הכוללת יותר ("אדמה"). חתוכים הפירות בחתיכות גדולות, ורק מוגשים יחד בצלחת (לא כסלט פירות) - מברכים על כל פרי את ברכתו. לפי סדר הקדימה הנ"ל.

עוגת פירות

אם נאפתה בתנור עם הפירות, ויש שכבת בצק, אפילו דקה אך

הענבים והיין - מברכים "בורא פרי הגפן" ועל שמן זית [כשאינו נשתה לבדו, שאז אין מברכים כלל] אלא מעורב במשקה אחר [כגון מי סלק] וכוונתו לשמן זית - מברך "בורא פרי העץ" כמו כן, פירות המבושלים במים (ליפתן - "קומפוט") אף שמורגש טעם התפוח, האפרסק או המישימש, היטב במים, הלכה למעשה מברכים על שתיית המיץ לבדו - **שהכל**. כמו כן, אכלו הפירות ולאחר מכן שתו את המים - אין מברכים עליהם "שהכל" שהמים טפלים לפרי (שו"ע ר"ב י"א ומשנ"ב, נ"ג).

סחיטת תפוז הסוחט תפוז ואוכל גם כן את בשר הפרי הנשאר במסחטה: אם מערב את שאריות הפרי במיץ - מברך רק "שהכול". שתיית המיץ, ולאחר מכן מעוניין לאכול את שאריות הפרי מברך עליהם "פרי העץ" אכל קודם את שאריות הפרי וברך עליהם - ורק אם יכוון שלא לפטור את המיץ ואז יוכל לברך על המיץ "שהכל".

כל פרי (או ירק) מברכים עליהם "כדרך אכילתם"

1. כל שדרך אכילתם חיים (תמרים, תאנים, תפוזים) אם בישראל - **ברכתם שהכול**. 2. כל שדרך אכילתם מבושלים (אתרוג חבושים, ערמונים, קישואים, חצילים, תפוחי אדמה, בטטה) אכלום חיים - **ברכתם "שהכל"**. 3. דרך אכילתם בין חיים בין מבושלים (זיתים, צימוקים, תפוחים, אגסים גזר) ברכתם בכל אופן "בורא פרי העץ" או "אדמה".

דוגמאות מיוחדות: לימונים ירוקים חמוצים מאד, שאינם נאכלים אף על ידי הדחק - **אין מברכים על אכילתם כלל. צהובים**, שנאכלים אף ללא הדחק - ברכתם "העץ" "כף החיים ר"ד, כ"ד שו"ת רב פעלים ד, ג בן איש חי מטות, י"א ו"אור לציון" ב, מ"ו, ל"ה) **חמוצים שנאכלים על ידי הדחק** עם סוכר או דבש - ברכתם "שהכל". לימונים קטנים בתחמיץ, הנאכלים כתוספת, לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל - הם **ברכתם "העץ"**.

שום או בצל, כשנאכלים חיים או מבושלים (איבדו חריפותם) - **ברכתם "שהכל"**, פרט לבצל ירוק - **שברכתו "אדמה"**. **בצל ושום המטוגנים** בשמן או מרגרינה - רק אז **ברכתם "אדמה"** (מ"ב רה, ה-ו ושו"ת אגרות משה" או"ח א, סד). לימון (רגיל חמוץ) אפילו מיתקוהו בסוכר ודבש - **ברכתו "שהכל"**, מפני שרוב הלימונים שבעצים, מגדלים אותם לשמש כתבלין, תוספת לתה או לתבשילים ולא להיאכל כמות שהם, בעודם ירקקים ומאד חמוצים. אמנם, לימונים צהובים, הנאכלים למי שאוהבם ללא דחק - ברכתם "העץ" כנ"ל.

מצב הפרי בשעת אכילתו - קובע את הברכה

שו"ע ריב, ז: כל הפירות שמיעכם וריסקם לגמרי עד שאין ניכרת צורתם כלל **איבדו ברכתם, ומברכים עליהם "שהכל"**. **דוגמאות 1**: פרוזן יוגורט, מרציפן, חלבה, חמאת בוטנים, רוטב טחינה, ממרח חומוס, לדר - **ברכתם "שהכל 2"**. "לעניין קוגל [פשטידת] תפוח"א, ו"לטקס" - דעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א:

להפסק בברכה (שמעתי מהגרי"ש אלישיב זצ"ל מחשש הפסק. שלא כדעת בעל אגרות משה שיזכיר שניהם).

בקשות ותפילות בשעת אכילת הפירות:

"אַרְצָה זְבֵת חֶלֶב וְדִבְשׁ" - אַרְצָה שְׁפֹרוֹתֶיהָ שְׁמַנִּים כְּחֶלֶב וּמִתּוֹקִים כְּדִבְשׁ!

בקשה לאחר אכילת הפירות

וְיִהְיֶה רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלוֹהֵינוּ וְאֱלוֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבָרֵךְ כָּל מִינֵי הָאֵילָנוֹת וְיוֹצֵאוֹ פְּרוֹתֵיהֶם בְּרִיבּוֹ, שְׁמַנִּים וְטוֹבִים, וְתְבָרֵךְ כָּל הַגִּפְנִים שִׁיּוֹצֵא עֲנָבִים הֲרֵבָה שְׁמַנִּים וְטוֹבִים, כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה הַיַּיִן הַיּוֹצֵא מֵהֶם מְצוּי לְרַב לְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוֹת קְדוֹשׁ וּמִצְוֹת הַבְּדִלָּה בְּשִׁבְתוֹת וּבְיָמֵי טוֹבִים, וְיִתְקַיֵּם יָם בְּנוֹ וּבְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲיֵינוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: לֵךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה לְחֶמֶךָ וּשְׂתֵה בְּלֶב טוֹב יִינֶךָ כִּי כָּבֵד רָצָה הָאֱלוֹהִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ, בְּאֵתִי לִגְנִי אַחַ וְתִי כְּלָה, אֶרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי, אֲכַל תִּי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי, שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֶלְבִי, אֲכַלּוּ רַעִים שְׂתוּ וּשְׁכְרוּ דוֹדִים. יְהִי לְרְצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּינוּ לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

לאחר אכילת זית יאמר:

"זֵית רַעֲנָן יִפֶּה פְּרֵי תֵאֵר קְרָא ה' שְׁמֶךָ" כְּשֶׁמֶשׁ שֶׁהַשָּׁמֶן מֵאִיר - כֶּךָ בִּיהִמ"ק מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם. שְׁנֵאָמַר: "וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ", לְכֹן נִקְרָאוּ אֲבוֹתֵינוּ זֵית רַעֲנָן שֶׁהֵם מֵאִירִים לְכָל בְּאֲמוֹנֹתָם"

לאחר אכילת תמר יאמר:

דָּרַשׁ רַבִּי חֲיִיא בְּר לְוִילְיָנִי: כְּתוּב: צְדִיק כְּתָמֵר יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגֶּה, אִם נֶאֱמַר תְּמָר לְמָה נֶאֱמַר אֶרֶז, וְאִם נֶאֱמַר אֶרֶז לְמָה נֶאֱמַר תְּמָר? אֵלוֹ נֶאֱמַר תְּמָר וְלֹא נֶאֱמַר אֶרֶז הֵייתִי אוֹמֵר: מָה תְּמָר אֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף - אִף צְדִיק חֵס וְחֲלִילָה אֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף - לְכֶךָ נֶאֱמַר אֶרֶז, אֵלוֹ נֶאֱמַר אֶרֶז וְלֹא נֶאֱמַר תְּמָר, הֵייתִי אוֹמֵר: מָה אֶרֶז אֵין עוֹשֶׂה פְרוֹת - אִף צְדִיק חֵס וְחֲלִילָה אֵין עוֹשֶׂה פְרוֹת - לְכֶךָ נֶאֱמַר תְּמָר וְנֶאֱמַר אֶרֶז (תַּעֲנִית כה')

לאחר אכילת תאנה יאמר:

אִמְרֵי רַבִּי חֲיִיא בְּר אַבָּא אִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן כְּתוּב: "נוֹצֵר תְּאֵנָה יֵאָכֵל פְּרִיָּה"

לְמָה נִמְשָׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְתֵאֵנָה? מָה עָץ תְּאֵנָה זֶה כָּל זָמָן שֶׁאֵדָם מִמְשָׁמֶשׁ בּוֹ מוֹצֵא בּוֹ תְּאֵנִים. אִף דְּבָרֵי תוֹרָה כֵּן כָּל זָמָן שֶׁאֵדָם הוֹגֵה בָּהֶם מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם טוֹב.

לאחר אכילת רמון יאמר:

אִמְרֵי רִישׁ לְקִישׁ: פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אוֹר גִּיהֵנָם שׁוֹלְטֵת בְּהֵן קָל

טעימה - מברכים "בורא מיני מזונות" בלבד, אפילו שכבת הפרי גדולה מאד. **לעניין ברכה אחרונה** - תלוי בכמות שנאכלה מחלק המזונות: אין כזית במזונות - מצטרף הבצק ל"בורא נפשות" של המילוי (דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל בהקדמתו לספר "מקור הברכה" וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל). הוסיפו את הפירות מחוץ לתנור כגון "טורט" של קיץ, שמניחים על המאפה מחוץ לתנור שכבת תות, או משמש עם ג'לי וכדומה - מברכים שתי ברכות! פאיי שמחזירים אחרי הוספת הפירות לתנור לאפיה - מברכים שוב רק מזונות (שמעתי מהגרי"י פישר זצ"ל).

פירות בחזקת נקיים ואין צורך לבדקם מתולעים

אבוקדו, אגוז פקאן (בקליפה), אגוז אורן (צנובר), אגוז מקדמיה, אגוז ברזיל, אגס, אננס בשימורים (בסירופ), אתרוג מסוכר, בננה צ'יפס, לדר (באריזה סגורה), פפיה, מנגו, קוקוס (שלם וטחון), קיווי (פנים הפרי), קרמבולה (כוכבית), תמר לח (קפוא), תפוז סיני מסוכר, תפוח עץ טרי ומיובש, שזיפים מיובשים, צימוקים בהירים מסוג "קליפורניה" בקופסאות פלסטיק מקוריות, דובדבנים מיובשים ללא חרצנים) תוצרת USA בלבד, (חמוציות, מלון עגול, ערמונים קלויים וקלופים, פסיפלורה, שימורי משמש, תמר לח (קפוא, עפ"י רוב נקי לחלוטין), פקאן מסוכר ("פקאן סיני"),

פירות המוחזקים להיות נגועים, וחייבים בדיקה

גויאבות, חבושים (תוצרת הארץ), חרובים, פטל, תאנים, תות שדה, צימוקים, פטל, תות עץ, תאנים (טריות ומיובשות), לדר ללא אריזה, תותי גוג'י (מוצר בריאות, בחנויות הטבע נגוע ביותר). לאופן ניקיים ובדיקתם האפשרית - ראה במפורט בספרנו "הכשרות" פרק יג.

דברים שאין לחשוש בהימצאותם - אין הם סימן להתלעה

פירורים חומים דקים בין חצאי אגוזי הקשיו (שאריות של קליפות שנשרפו בקלייה). נקודות אדומות על המשמש (היה שם ביקור של תולעת, שהחליטה לפרוש). נקודות שחורות בבשר פרי האפרסמון או האבוקדו (תגובה של צבע לריבוי ה"ברזל" שבפרי). חתיכות חומות קטנות בשומשום וסולת קלויים (קליפות שנשרפו). נקודות חומות בהירות בזיתים ("מכות" שמקבל הזית בהורדתו מהעץ).

ברכה אחרונה על הפירות

על פירות משבעת המינים: מעין שלש, "על העץ ועל פרי העץ". אכל כזית משבעת המינים וכזית משאר פירות - יברך רק "מעין שלש, על העץ וכו'". אכל חצי כזית משבעת המינים וחצי כזית משאר פירות - מברך רק "בורא נפשות". אכל כזית מזונות וחצי כזית מפירות שבעת המינים או שתה פחות מרביעית יין - לא יזכיר בברכת "מעין שלש" את הפרי או את היין! מחשש

עץ הדר - זה האתרוג. והוא מרמז על השכינה, ועל דוד המלך, ועל הנשמה הטהורה של כל יהודי. ולכן צריך להיות נקי מכל פגם וכתם, כי הנשמה הטהורה היא וצריכה להישאר נקייה מחטאי העולם.

לאחר אכילת תפוח יאמר: כתפוח בעצי היער פן דודי בין

הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי:

למה נמשל הקב"ה לתפוח? לומר לך מה תפוח זה נראה לעין בלא כלום אך באמת יש בו טעם וריח, כך הקב"ה חכו ממתקים וכלו מחמדים ונראה לעובדי כוכבים ולא רצו לקבל התורה, והייתה התורה בעיניהם כדבר שאין בו ממש, ובאמת יש בו טעם וריח, טעם מנין? שנאמר (תהלים לד) טעמו וראו כי טוב ה', ויש בו מאכל דכתיב (משלי ח) טוב פריי מחרוץ ומפז, ויש בו ריח שנאמר (שיר השירים ד) וריח שלמתך כריח לבנון, אמרו ישראל אנו יודעין כחה של תורה לפיכך אין אנו זזים מן הקב"ה ותורתו, שנאמר בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי.

וחמר ממזבח הזהב, מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעבי דין זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור, כך פושעי ישראל שמליאין מצוות כרמון שנאמר: כפלה הרמון רקתך. ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תקרי רקתך אלא ריקתך, שאפילו ריקנין שבך מליאין מצוות כרמון - על אחת כמה וכמה" (ערובין דף יט ע"א).

לאחר אכילת אגוז יאמר: אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל

לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים. למה נמשלו ישראל לאגוז מה אגוז זה אתה רואה אותו כלו עץ ואין תוכו נכר, אך כשאתה פוצעו אתה מוצאו מלא מגורות מגורות של אוכלים, כך ישראל - צנועים וענוותנים במעשיהם ואין תלמידים שבהן נכרים ואין מתפארים להכריז על שבחן, אך אם אתה בודקם אתה מוצא אותם מלאים חכמה. וכן, מה אגוז זה נופל בטיט ואין מה שבתוכו נמאס - אך ישראל גולים לבין האמות ולוקים מלקיות הרבה ובכל זאת - אין מעשיהם נמאסים.

לאחר אכילת אתרוג יאמר: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי

'תעשה טובה', הדמעות כבר אינן מתביישות להופיע בזוויות עיניו, 'עוד פעם אחת בבקשה!' ושוב אני מזמר את שירת הכיסופים: 'ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קודשך'. הפעם הוא כבר מצטרף אלי, מתייפח

על ט"ו בשבט שאינו מופיע ברשימת המועדים שבתורה. וסיפור מיוחד לשבת שירה

פריים נעשית מעתה מכוח מי הגשמים של השנה שעברה (זמנים ומועדים).

שבת שירה - כוח השירה - סיפור

את הסיפור הבא סיפר חסיד קרלין ישיש: לפני שנים רבות נסעתי לחו"ל. המטוס בו טסתי היה מלא בגויים מכל מיני ארצות. לפתע אירעה תקלה במטוס, והוא נאלץ לנחות נחיתה חרום. הנוסעים יצאו מהמטוס לשדה תעופה זנוח ושומם, ללא חנויות להסתובב בהן, אטרקציות או כל מיני שטויות שמעסיקות גויים, כך שהבעיה הקשה ביותר של הנוסעים המקורקעים הייתה - שעמום... לכשעצמי לא הייתה לי בעיה כלל, הן היה בידי ספר תורני, ופשוט ישבתי ולמדתי, אבל הגויים האומללים הוגיעו את מוחם כיצד להעסיק את עצמם, עד שקם אחד מהם והציע רעיון: כל אחד ישיר שיר, וכולם יקשיבו לו וייהנו.

התרחקתי מהם כדי שלא להשתתף בחגיגה, וכך הם עסקו בשלהם ואני בשלי, כשרק הדים מרוחקים מגיעים לאוזניי. לאחר שכל חברי הקבוצה מיצו את כשרונם או את חוסר כשרונם בכל מה שקשור לשירה, ניגש אלי אחד המזמרים מהקבוצה ודחק בי: עכשיו תורך! ניסיתי להתחמק באומרי כי איני יכול לשיר באופן כזה, ורק אם יפרידו בין גברים לנשים אסכים לשיר. אותו גוי

א. ט"ו בשבט אינו מופיע ברשימת המועדים שבתורה. הוא גם לא נזכר בתור חג בגמ' או בפוסקים. לראשונה מצאנו התייחסות לחשיבות יום זה, כחלק מן הימים בהם אין אומרים 'תחנון', וזאת בעקבות דברי ה'בית יוסף' שכתב: 'עכשיו נהגו העולם שלא ליפול על פניהם בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות'.

ב. ט"ו בשבט נקרא בשם 'ראש השנה לאילן', אולם למעשה אין הוא יום חג או יום הדין לאילן או לאדם.

ג. ט"ו בשבט אינו אלא תאריך קובע לעניין תרומות ומעשרות. ולכן הוא מוזכר במשנה בראש השנה (א, א): 'באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים - בחמישה-עשר בו' (והלכה כדברי בית הלל) עניין 'ראש השנה' זה קשור למצוות הנוגעות לפרי האילן בשביעית, תרומות ומעשרות, ערלה ונטע רבעי.

ד' מדוע דווקא בט"ו בשבט? האילן הוא צמח רב שנתי, ומניב את פירותיו מדי שנה בשנה. עונת הבשלת הפרי אינה שווה בכל האילנות, אולם קבועה היא בכל סוג אילנות. והואיל פרי האילן גדל על מי שנה שחנט בה, שע"י שרף הבא באילן לפני חנטה, פירותיו חונטין ובו נגמרין, דשרף האילן עולה ונכנס בפרי תמיד וממנו גדל, לכן קבעו חכמים את יום ט"ו בשבט כר"ה לאילן, כיון שעד ט"ו בשבט יצאו רוב גשמי שנה, ופריחת האילנות וחנטת

אני שר טוב, והגוי שלצדי מתנדנד כמו חסיד בעת ה'טיש' אצל הרבי... 'תעשה טובה', הדמעות כבר אינן מתביישות להופיע בזוויות עיני, 'עוד פעם אחת בבקשה!' ושוב אני מזמר את שירת הכיסופים העורגת והמשתוקקת לקל: 'ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קודשך'. הפעם הוא כבר מצטרף אלי, מתייפח. 'לא רואים עליי', הוא מתנצל אח"כ, 'אבל תדע שאני יהודי'. באתי ממשפחה של חסידי קרלין, ואת השיר הזה שרו אצלנו בשולחן שבת. ר' איד, אין לך מושג מה עשית עם השירה שלך, החזרת אותי הביתה!' כשעלינו למטוס ידעתי כי איני יהודי בודד. כל נחיתה זו לא באה אלא כדי להשיב לב של בן תועה לאביו שבשמים... ('השגחה פרטית')

(מתוך עלונו של הרב חנניה צולק בשלח תשפג)

מיהר לארגן את הקבוצה כדרישתי, וכך לא נותרה לי כל ברירה אלא לשיר... ומה ישיר חסיד קרלין? ניחשתם נכון: את הזמר 'קה אכסוף נועם שבת', אותו חיבר רבי אהרן הגדול מקרלין צוק"ל. עצמתי עיניים והתחלתי לשיר. סביבי גויים מגושמים ואני נישא על כנפי השירה, לפתוח נועם ורצון, לטהר את הלב באמת ובאמונה ולהתענג בנועם הנשמות ועדן הרוחות. מה לי מטוס ומה לי חרום, אם בתוכי בוערת שלהבת קודש מבית המדרש... כשסיימתי לשיר, הבחנתי באדם מבוגר שנעמד בסמוך אלי. 'תשיר עוד פעם!' ביקש בתחינה. לא ברור לי מה מצא הגוי בשיר הזה, אבל הסכמתי להעניק לו, ובעיקר לעצמי, את העונג שבשירת המלאכים.

עת השתתפתי בשמחת תורה במעמד ההקפות בישיבת חברון גאולה. הבחורים רקדו בכל עז לכבודה של תורה, ושרו את השיר המפרסם "אנא, אנא, אנא עבדא דקודשא בריך הוא...". בעיצומם של הרקודים הסוערים בקש ראש הישיבה דאז, הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, לעצור לרגע. כל התלמידים התאספו סביבו..

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

אנשים סבורים שמשורר יכול להיות גם אדם קטן, שפל אנשים, שיכור ובעל תאוה, אשר יקראו לו בדורנו 'משורר עממי'. טועים לחשוב כי אפשר לאדם גם, בעל נפש שפלה, להיות משורר, אם רק קיים בו איזה כח דמיון או כשרון לבטא את דבריו בסגנון יפה ובלשון המדברת גדולות. ואכן, בדורות האחרונים התפרסמו שמות אנשים משוררים, שבהתנהגותם היו אנשים זולים ושפלים אולם לאמיתו של דבר אין זו 'שירה'. זהו חיקוי וצל של שירה, לבוש חיצוני הדומה לה ותו לא. מה שהצליח אותו שפל לחרוז חרוזים בסגנון נעים לאוזן - לא לזאת תיקרא שירה!

ענין השירה הוא דבר נעלה, רם ונשגב; ועל כן המשורר צריך להיות אדם גדול, חכם ונבון, בעל נשמה גדולה וטהורה באמת. אדם כזה יכול לומר שירה. משמעותה האמיתית של השירה הינה שירת נפש היוצאת מן הלב. כאשר הלב מתמלא רגשות נעלים, המרוממים את נפש האדם וממלאים את כל חללו - מתפרצת השירה מאליה. שירה זהו ביטוי חיצוני של רגשות פנימיים. רק אדם נעלה וגדול, המרום מהבלי הזמן והתאוות החומריות, גדול המח ורחב הלב, מסוגל לבטא את השירה!

אם נתבונן בדורות הקודמים מי היו המשוררים של עמנו, ניווכח כי היו הם אנשים גדולים, רמי המעלה, חכמים וצדיקים, בעלי רוח נאצלת: רבי משה חיים לוצאטו, רבי שלמה אבן גבירול, רבי יהודה הלוי, רבי ישראל נג'ארה, ועוד ועוד חכמים קדושים.

אז ישיר משה ובני ישראל (שמות טו, א).

אמרו חז"ל (מדרש רבה כג, ד): "אז ישיר משה", הדא הוא דכתיב: "פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה" (משלי לא, כו). מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם ועד שעמדו ישראל שירה על הים, לא מצינו אדם שאמר שירה לקדוש ברוך הוא אלא ישראל.

"ברא אדם הראשון ולא אמר שירה. הציל לאברהם מכבשן האש ומן המלכים, ולא אמר שירה. וכן יצחק מן המאכלת, ולא אמר שירה. וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם, ולא אמר שירה. כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם, מיד אמרו שירה לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'אז ישיר משה ובני ישראל'. הווי 'פיה פתחה בחכמה'.

"אמר הקדוש ברוך הוא, לאלו הייתי מצפה. ואין 'אז' אלא שמחה, שנאמר 'אז ימלא שחוק פינו' (תהלים קכו, ב)."

בספר 'שעורי דעת', להגאון רבי יוסף יהודה ליב בלוך זצ"ל, אב"ד וראש ישיבת טעלז, עמד על דברי מדרש אלו. יש להבין: הרי לא יתכן כי הדורות האחרונים של יוצאי מצרים השיגו מה שלא השיגו האבות הקדושים. אם כן, מדוע באמת לא אמרו האבות שירה?

בביאור הדבר, מקדים ראש ישיבת טעלז לבאר את תוכנו, עמקו ומהותו של כח השירה, שאינו מבורר לאמיתו בעולם ובדור שבו אנו חיים.

שך: "היה לכם חיזוק?" משהשיבו בחיוב, אמר: "החיזוק הזה יגרם בעזרת השם שתהיה לכם ישועה בקרוב!" ואכן, לתקופת הימים נפקדו בזרע של קיימא. ללמדנו את כוחה של השירה, וכוחה של אמונה הטמונה בשיר!...

אלו היו המשוררים של כלל ישראל. הם לא היו אנשים פיוטיים, בעלי כשרון לחרוז חרוזים. הם היו בעלי רוח הקדש להטביע את חותם האמונה בזמרת פיהם, ולהשפיע רוממות וקדשה לדורות במלים שיצאו מקירות לבבם הטהור!

גם בניגון המצטרף ומשתלב עם מילות השירה טמונות כוונות מיוחדות ואף עמוקות.

בדוגמה לכך נוכחתי בשנת תש"ס, עת השתתפתי בשמחת תורה במעמד ההקפות בישיבת חברון גאולה. הבחורים רקדו בכל עז לכבודה של תורה, ושרו שוב ושוב את השיר המפורסם "אנא, אנא, אנא עבדא דקודשא בריך הוא..." בעיצומם של הריקודים הסוערים ביקש ראש הישיבה דאז, הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, לעצור לרגע. כל התלמידים התאספו סביבו, והוא אמר את הדברים הבאים:

"מדוע מי שחבר את הניגון חבר זאת באופן שיחזרו שלש פעמים על המילה: 'אנא, אנא, אנא'? משום שצריך שהדבר יקבע בנפשו של כל יחיד ויחיד שהוא הוא עצמו עבד ה'! פעם אחת כנראה אינה מספיקה בשביל לקבוע זאת עמוק בנפש..." בשירה ובהטעמת השירה של כלל ישראל טמונים סודות גדולים! לכל תיבה של הניגון, לכל עליה וירידה בטון ובמלים, יש עומק וטעם.

"יכולים בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה"

הגאון הקדוש רבי ישראל משקלוב זצ"ל זכה לקבל לקח מפי רבנו הגר"א מוילנא זיע"א באחרית ימיו. בהקדמתו לספרו 'פאת השלחן', הקדיש רבי ישראל קטעים שלמים העוסקים בעצם גדולת רבו הגדול. הדברים שכתב שם נשגבים ומופלאים וראויים לתלמוד.

בתוך דבריו מצטט רבי ישראל מעשה פלא, המורה על היחס הרם שיחס הגאון מוילנא לענין השירה ולסודות הנגינה, ועד כמה גדול עומק השגתו ברזי השירה, מעלותיה ותכונותיה. הדברים אף מלמדים אותנו על ערך המשוררים של כלל ישראל לדורותיהם. כך הוא כותב:

"ולא יכלתי מלהתאפק מלהודיע ספור אמת ונפלא אשר שמעתי מפה קדוש, תלמיד מובהק של רבנו הקדוש, רב חביב, נח נפש וצדיק, הרב הגאון החסיד המקבל הגדול המפרסם בעולם, כבוד מורנו הרב מנחם מענדל זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא, מירושלים תבנה ותכונן..."

"...והיה בעת ששמש לפני רבנו הגאון מנוחתו עדין בהיותו בקהילה קדושה סערהייה, בשעה שסיים פרושו על שיר השירים

כל הרואה את שירתם מתפעל מחכמתם הכבירה ומהצדקות והקדושה המורגשות בכל מילה. רוח הקודש מתבטאת ביצירותיהם. קדושים וטהורים אלו היו משוררינו, ושירתם זכתה להשתמר במשך הדורות בעם ישראל ולפעל נצורות.

השכינה ופמליא של מעלה באו להאזין לשירת רבי ישראל נג'ארה.

נביא כמה מעשים ודוגמאות שמהם נלמד מהי שירה אמיתית האר"י הקדוש זיע"א התבטא על הפזמון 'קה רבון עלם ועלמיא' של הגאון הקדוש רבי ישראל נג'ארה זצ"ל, המושר בבתי ישראל בליל שבת קדש, כי שיר זה מביא שמחה בכל העולמות. בספר 'מנהגי בעל החתם סופר' (פרק ה הערה יא), מובא דבר מרעיש אודות פזמון זה:

רבו של מרן ה'חתם סופר' זצ"ל, הלא הוא איש האלוקים רבי נתן אדלר זצ"ל, הנהיג בביתו שלא ישוררו את זמירת 'קה רבון עלם'. הסיבה לכך מובאת בספר 'משנת חכמים' למהר"ם חאגיז, שכאשר חיבר רבי ישראל נג'ארה שיר זה במקום מושבו בצפת, שלח אליו האר"י הקדוש, שהיה גר בסמיכות מקום, להודיע לו, כי כאשר החל לשורר את השיר באה השכינה עם פמליא של מעלה לשמוע את קולו. אולם היות ומרב להט והתרגשות הפשיל את שרוליו, התרחקו ממנו המלאכים ונסתלקה השכינה.

משום מעשה זה נמנע רבי נתן אדלר מלשורר בביתו ניגון זה, וכך נהגו בעקבותיו גם תלמידו מרן ה'חתם סופר' זצ"ל וצאצאיו. לימים, שאל בנו של ה'חתם סופר', הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל, אב"ד קראקא, את אביו לפשר הענין, שכן הוא מאד התעורר מהפזמון 'קה רבון'. אמר לו ה'חתם סופר': "טרם אגלה לך את טעמי, נח לי שתשירו אותו..." מני אז, החלו לשיר 'קה רבון' במשפחתו של החתם סופר.

כעבור שנים, הסביר ה'חתם סופר' את השינוי: "אצל הרבי רבי נתן אדלר, העובדה שהסתלקה השכינה - הרי היא סיבה מספקת להפסיק לשיר מחמת כך. אבל אצלנו, מספיק ה'הוה אמינא' של המלאכים שבאו מלכתחלה להאזין לשירתו, כדי שאכן נשיר אותו בשולחן השבת..."

בבחרותי, כאשר למדתי בישיבת פוניבז', שחו בני הישיבה בהתפעלות מרובה על מעשה שארע בחדרו של מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל.

היה זה כאשר הגיעו אליו זוג עריריים שבורי לב, לשמוע דברי חיזוק מרבן של ישראל במצבם הקשה, ולקבל ממנו טללי עידוד ותחיה. הרב שך הושיבם בחדרו, התיישב לצידם והחל לדבר אל ליבם ולעודדם. לאחר כמה דקות, לקח הרב שך סדור והחל לקרא יחד עמם את השיר 'קה ריבון', בו טמונים הרבה מיסודות האמונה.

במשך דקות ארוכות עבר איתם קטע אחרי קטע בהתרגשות מרבה, כשמדי פעם זולגות עיניו דמעות. בסיום, שאל אותם הרב

התפעלות תמידית - ללא הרגל ומלומדה
אחר שראינו כל זאת והבנו כי השירה הינה ביטוי של הרגש
הלב, וכאשר יש התרגשות גדולה פורצת השירה - נבין את הענין
עמו פתחנו.

הנה בקריעת ים סוף הגיעה ההכרה של כלל ישראל לידי
מצויה העליון ביותר, עד כי פרצה השירה מפיות כולם. היתה זו
הכרה בניסיון של בורא עולם, בכבירות ההשגחה ונאדרות כוחו.
כשכל זה חדר היטב והתמזג באישיותם של כלל ישראל, פרצה
ה'שירה', המוכיחה על בהירות וחדות ההכרה של 'ויאמינו בה'
ובמשה עבדו'.

עצם פריצת השירה הוכיחה על חדירת ההכרה אל תוך תוכה
של האישיות, נפש וגוף כאחד. 'שירה' לא אומרים; שירה אמיתית
אינה מתכננת - היא פורצת! אם לא תפרוץ השירה, משמע
שאיננה שירה. הכרה בנס מסוגלת להביא לפרוץ שירה.

להכרה זו של אמונה חושית ושל התפעלות, הגיעו כלל ישראל
כשעמדו על הים.

(מתוך אוצרותיהם אמלא)

שקבל ממנו, היה בדיחא דעתיה ושמח בשמחת תורתו הקדושה.
ויקרא למחתנו הגאון הרב דסערהייה זכרונו לברכה, ולבנו הגדול
הרב המפורסם מורנו הר"ל זכרונו לברכה, וציוה לסגור חדרו,
והחלונות סגרו ביום והדליקו נרות הרבה.

"וכאשר סיים פרושו, נשא עיניו למרום בדבקות עצומה
בברכה והודאה לשמו הגדול יתברך שמו. שזכה להשגת אור
כל התורה, בפנימיותיה וחוצותיה. כה אמר כל החכמות נצרכים
לתורתנו הקדושה וכלולים בה וידעם כלם לתכליתם... וחכמת
המוסיקה, ושבחה הרבה.

"הוא היה אומר אז כי רוב טעמי תורה וסודות שירי הלויים
וסודות תיקוני הזוהר אי אפשר לידע בלעדיה, ועל ידה יכולים
בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה, ויכולים להחיות המתים
בסודותיה הגנוזים בתורה. הוא אמר כמה גנונים, וכמה מידות
הביא משה רבנו עליו השלום מהר סיני, והשאר מורכבים, ובאר
איכות כל החכמות...

אך אחרי עלייתו למרום (- של הגר"א) ספר לי תלמידו הרב
הנוכח, ולמען ידעו גדולת תורתו ולא ישתכח - כתבתיה פה..."
והדברים מרעישים!

יצאתי החוצה ופרצתי בבכי, תוך כדי שאני חושב לעצמי: "אני צריך לנסוע אלפי קילומטרים מארץ ישראל, כדי שד"ר 'בראיין' הגוי יאמר לי בשביל מה הקב"ה שולח מחלות

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על המטרה האמיתית של המחלות

איזו גלות זו היתה... רק הטיסה למיאמי היתה קשה ונוראה.
שלושים שעות היינו במטוס והתייסרנו. ה' ירחם. היו אלו
תיקונים...

בבית ההחלמה של הרופא הזה, אין לחם ואין מוצרי חלב,
אין ביצים, וודאי שלא בשר. יש אגוזים בשפע, וסוחטים מיצים
מאבטיח וממלון. בנוסף לכך מצמיחים סוג מסויים של חיטים,
ומחכים שיוציאו נבטים. החולה צריך לעמוד לבד ולגלגל את
החיטים לעשות מהם 'חלב חיטה' ולשתות אותו, כאילו זה מה
שירפא את המחלה...

הרופא הסביר לי את שיטת הטיפול הזו: "תראה המחלות הן
רק הנורות שנדלקות כדי לאותת על המדות הרעות של בני האדם.
אדם כעסן מקבל מחלה. אדם גאוותן מקבל מחלה. אלו רק נורות
אזהרה, שמשמנות לאדם שבאיזשהו מקום הוא לא בסדר.

הרופא המשיך ונימק: "מה אנחנו עושים לבן אדם כדי לרפא
אותו? אנחנו מוציאים אותו לגמרי מהתקן הרגיל שלו. הוא היה
אוכל הכל, ופתאום הוא אוכל מאכלים מוזרים ומשונים. ואז
הראש שלו מתחיל לחשוב. הוא מתחיל לבנות את עצמו מחדש,

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך
(טו, כו)

כאשר אשתי היתה חולה, נתנו לי לא פחות משישים וארבע
עצות. לא שלא היו חמישה או ששה אנשים שנתנו לי אותה עצה,
אבל לא ספרתי כמה אנשים, אלא כמה עצות נתנו לי. בסך הכל
הגעתי לשישים וארבע עצות...

עצה אחת היתה נראית לי יותר מאחרות. רופא מסויים בשם
'בראיין' פתח לידי מיאמי בית החלמה, שהחולים מתאשפזים בו
למשך שלושה שבועות, ואוכלים תזונה צמחונית מיוחדת לפי
שיטה שהוא המציא. עם זה הוא התיימר להציל אנשים מהמחלה.
יחסית לעצות אחרות, פתרון זה היה נראה הכי אמין.

שעתיים לפני שהייתי צריך לעלות עם אשתי למטוס,
התקשרתי לרב שלי ואמרתי לו: "הרב, אני מרגיש שאני טס
לחינם. צריך לבזבז על זה חמישה עשר אלף דולר, לא כולל עלות
הטיסות! אני מרגיש שאני שם כל כך הרבה כסף על קרן הצבי,
בעצם כל הכסף הזה נזרק לפח, אני לא רוצה לנסוע!"

אמר לי הרב: "תסע, גלות מכפרת, תסע!"

בעסק התורה, ואמר לו שיבחר כיוצא בו, ובזה יתגבר עליו, כן היה".

מעשה באלפים וחמש מאות נשים חרדיות, הנמצאות בעמדות מפתח במשק הישראלי, שהתארגנו למחאת שביתה, על כך שמחמת בעליהן אינם עובדים כי אם עוסקים בתורה, אין הן זכאיות להטבות שונות כגון הנחות לצהרונים ולמעונות וכו'. הנושא צבר תאוצה ובמשך שבועיים חברו עוד אלפים וחמש מאות נשים למאבק. המטרה היתה לענות על טענת המקטרגים שאיננו תורמים למשק. כאשר חמשת אלפים נשים תערוכנה שביתה הסתדרותית, על הרעת תנאי עבודה וכדומה, הן מסוגלות לשתק את המערך הכלכלי, ואז כולם ידעו את רוב חלקנו בכלכלה.

הנשים התנו את השביתה בהסכמת גדולי הדור. הן פנו למרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, שהשיב כי זו לא התשובה לגזירות ולקטרוגים, משום שכל המטרה שהקב"ה שלח לנו את המלעזים, היא אך ורק כדי שנתחזק בתורה. כך בוטל המאבק בטרם החל! כאשר הסיטרא אחרא, כוחו של עמלק, מתגבר, העצה היחידה לגבור עליו היא להתחזק בתורה, וממילא יתבטל כוחו.

כאשר משה נס מפני המטה שהפך לנחש, הורה לו ה': "שלח ידך ואחוז בזנבו". שואל ה"אור החיים" הקדוש, הרי נאמר בפסוק "ויחזק בו" ולא בזנבו, נמצא שמשה רבנו לא בצע כביכול את מאמר ה'.

מבאר ה"אור החיים" כי הזנב הוא המקום המסוכן ביותר לתפוס בו את הנחש העלול להתגלגל ולהכיש את האדם. אולם הקב"ה גילה למשה, שבכל מקום שיתפוס בנחש, הוא יהפוך למטה. וכך צריך לנהוג בסטרא אחרא, רק לתפוס אותה ותכף היא הופכת למטה. כאשר הסטרא אחרא משתוללת, כל שעלינו לעשות הוא לשבת וללמוד תורה, ותכף היא הופכת למקל סתמי ונטול כוחות.

(מתוך הספר אריה שאג)

להפסיק לכעוס ולהתגאות. על ידי הטיפול שלנו הוא יכול לתפוס טרמפ על השינוי בחייו, ולהתפטר מהנהגתו השלילית ומכל מידה רעה!".

יצאתי החוצה ופרצתי בבכי, תוך כדי שאני חושב לעצמי: "אני צריך לנסוע אלפי קילומטרים מארץ ישראל, כדי שד"ר בראיין הגוי יאמר לי בשביל מה הקב"ה שולח מחלות, ואיך ניתן להפטר מהן?".

מחלות באות כדי שנשתנה ונשפר את המידות - זו המטרה של המחלות!

הקב"ה הבטיח לבני ישראל שאם הם ישמרו את המצוות ייעשו הישר בעיני ה', אזי - "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (שמות טו, כו).

שאל ה"חתם סופר" זצ"ל: מהי 'המחלה', בה' הידיעה, אשר שם ה' במצרים. איזה חולי ידוע הקב"ה הביא על המצרים?

הוא השיב כי המחלה הקשה שהקב"ה הביא על המצרים היתה "הכבדת הלב", שהרי זה מה שגרם להם שלא יוכלו להתחרט על מעשיהם. זוהי המחלה שהקב"ה מבטיח שלא יביא עלינו. אם נלך בדרך ה', מובטח לנו שהמחלה הזו, הכבדת הלב, לא תהיה בעם ישראל!

יש לנו הבטחה מבורא העולם שעם ישראל יוכל תמיד לחזור בתשובה על החטאים שלו. גם במצב הקשה ביותר, הקב"ה לא יתן ליהודי 'כבדות הלב', וכך יוכל תמיד לשוב אל אלקיו.

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (יז, ח)

על פסוק זה דרשו חז"ל: "רפידים - שרפו ידיהם מן התורה". ה"אור החיים" הקדוש מבאר: "נתחכם משה כשהכיר העוון שהוא לצד ביטול מלחמת התורה, ואמר: אין ראוי לצאת למלחמה, אלא יהושע שנאמר עליו" לא ימיש מתוך האוהל" (שמות לג, יא)

מביקור לביקור גדלה פליאתי שתמיד בכל רגע נתון, יש מניין מכובד יותר מ-10 יהודים. 24 שעות מסביב לשעון. מהו סוד ההצלחה כאן!?

מכת יונים, סוד הצלחת השטיבלאך, עסקה בתשלומים, כל זה ועוד במדור 'קול העם'

כשהתינוק כבר הוכנס לכביש כמובן עוד לפני ש"בעל העגלה יכול היה לראות את המתרחש בכביש!... וכבר שמעתי על מקרה של "כמעט אסון" שהתרחש כתוצאה מכך.

בכבוד רב

מנחם שמעונוביץ

טעות מסוכנת

כידוע, בטרם חציית כביש ליד רכב חונה (אם כבר עושים טעות זאת - דבר מסוכן כשלעצמו מסתכלים בזירות אל מעבר לרכב כדי לראות האם מתקרבת מכונית, ורק לאחמ"כ ובאם הכביש ריק - משלימים את המשך החציה. אך כאשר הולכים ודוחפים עגלה עם תינוק - מצוי ביותר שבטעות מתקדמים עד לשלב ההסתכלות,

(י) סוד ההצלחה

לרגל עסקי יוצא לי לנחות מספר פעמים בשדה התעופה קנדי בניו-יורק, בהמתנה להמראה של המטוס הבא אני מנצל את ההפסקה להגיע לתפילה בביהכ"ס 'שומרי שבת' בבורו פארק. מביקור לביקור גדלה פליאתי שתמיד בכל רגע נתון, יש מנין מכובד יותר מ-10 יהודים. 24 שעות מסביב לשעון. מהו סוד ההצלחה כאן? למרות שבבורו פארק יש בתי מדרש נוספים ויותר גדולים ורחבים, חדשים ונוחים וממוקמים באיזורים מרכזיים. ותהיתי לדעת מהו הכח המושך שביהמ"ד זה הוא הפעיל מכולם!

השיב לי על כך הגבאי ר' משה: ההצלחה קשורה לסיבה והצורך בפתחת המקום. לפני עשרות שנים, בתקופה המבישה, שהי ל"ע מי שחיללו את קדושת השבת באמריקה. בכל מקום תפילה באמריקה היו מחללי שבת בתירוץ שזה 'צורך פרנסה', ועל כן נטש אותו קומץ יהודים יראים ושלמים שלא היו מסוגלים להתפלל אתם, והתאחדו עוזבי ביהמ"ד 'שומרי אמונה' עם עוזבי ביהמ"ד 'אנשי ספרד' וכך נוצר ביהמ"ד 'שומרי שבת' אנשי ספרד שנדדו ממקום למקום נרדפו בבזיונות ובאימים ע"י קבוצה שהציקה להם מקרב מחללי השבת, רח"ל.

כהיום הזה פועל ברציפות ביהמ"ד 'שומרי שבת' ושוקק חיים 24 שעות ביממה. בכח מסירות הנפש של המייסדים, שעמדו ללא פשרה כחומה בצורה.

יואל ג. לונדון

עצור משקל לפניך!

בשעה קשה זו, כאשר דם ישראל נשפך כמים, עלינו להתחזק בלאו החמור מן התורה של משקלות (ולא מהני על זה מחילת הקונה או המוכר כמבואר בתוספתא) שמובא בתורת כהנים שמפיל ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. שימו לב המשקלות בחנויות הירקות הפיצוחים והמאפים ועוד לא תמיד מאופסים, יש להעיר למוכר בעדינות לאפס את המשקל. ומכאן קריאה של חיבה לועדי הכשרות לתת עינם וליבם על עניין זה, ובזכות זה נזכה לגאולה השלמה בב"א.

י.ו. 052-7628154

תגובה למאבק ביונים

במדור זה התלונן מאן דהוא במכתב, על כך שיש מכת יונים באזור, ושאל פתרון לכך. בהקשר לזה יש לציין את המסופר בספר הזכרון "מראה כהן" שיצא לאור לזכרו של הגאון רבי צבי כהן זצ"ל, שהיה ממקורבי מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (עמ' 377): "מעשה ביהודי אחד שהיה מפזר ברחוב פירווי לחם ליונים. מעשה זה גרם להצטברות גדולה של יונים, והדבר גרם לשכנים לצער גדול - מלבד הלכלוך הגדול שהחל להציף את האזור, גם היו היונים גורמות לסתימת מרזבי הגגות. אבינו פנה לאותו אדם וביקש ממנו לחדול ממנהגו זה. הלה מאן לשמוע לו, וטען כי הרבנית קניבסקי אמרה לו כי יש בכך מצוה גדולה. ניגש אבינו למרן זצוק"ל ושאלו אם הדבר שנמסר בשם הרבנית הוא נכון. מרן הגיב בשלילה מוחלטת: לא יכול להיות שהיא תאמר כך! הלא אין זו מצוה אלא עבירה, כנאמר בבבא בתרא במפורש מרחיקין את השובך מן העיר חמישים אמה!..."

בברכה

א.פ.

להסיר מכשול

בחנויות של מוצרי חשמל ניתנת אפשרות לחלק ל-36 תשלומים. דא עקא שבחווה הרכישה מופיע שהמוצר הנמכר הינו בבעלות החברה עד לתשלום האחרון. לכאורה, כאן יש בעיה של ריבית וכדי למנוע חשש ריבית יש לוודא שהחנות חתומה על היתר עיסקא כדי (ברכישה בכרטיס אשראי הדבר קל יותר). אין כל ספק שכשקהל יראי ד' ידרשו מהחנות לשנות סעיף זה הוא יימחק מהחווה. ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

הרב מאיר שפירא - בני ברק

טל 0548597985

הלכות שבת

הלכות שבת ברורות ב'2 דקות יומיות. טל': 079-9237158 שלוחה 1.

הרב ש. רבינוביץ

(מתוך 'רשות הרבים' - יתד נאמן, מדורים - המודיע, ו' שבט תשפ"ד)

077-2222-666 או ***4992**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

בבא קמא דף פג

אלו שני תנאים התנה מרן הגראי"ל שטיינמן עם משולח לפני שבידך אותו להצלחה?

לא יגדל אדם את הכלב - אלא אם כן קשור בשלשלת

פתח לו האיש את הגמרא (בבא קמא טו ע"א) והקריא לפניו: "אמר רבי אלעזר: מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו", מכאן שיש כלב טוב. שמח הנדיב כמוצא שלל רב, ובקש עמו לבוא לחמיו שגר בקרבת מקום, להראות לו את הגמרא הזאת. בתחילה סרב המשולח, אך לאחר שהפציר בו הסכים ובא עמו, וסיפר לו שחמיו לא מדבר עמו במשך ארבע עשרה שנה, משום שהוא מגדל כלב. כך השלימו ביניהם, וכל אחד נתן לו עשרים וחמישה אלף דולר עבור המוסדות...

כשהוא שמח משליחותו שהוכתרה בהצלחה, חזר לארץ ובא להודות לרבינו. הוא אמר לו שבזכות מה שיעץ לו לומר 'תודה רבה', הרוויח חמישים אלף דולר. ענה לו רבינו ואמר: "לא בזכות עצתי שתאמר 'תודה' הרווחת את הסכום הנ"ל, אלא בזכות שלמדת גמרא, וכך ידעת שלא מגדלים כלב רע!"...

(ומתוק האור - פניני הגראי"ל)

מעשה היה במשולח של אחד ממוסדות התורה, שרצה לצאת לחו"ל לאסוף תרומות, וניגש למרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לקבל חוות דעתו. רבינו נתן לו ברכת הדרך, אך התנה עמו שני תנאים: ראשית - שכל תרומה שיתרמו לו - יתן תודה לנותן, גם אם הסכום מזערי, ושנית - שבכל יום ילמד גמרא. הסכים הלה לתנאים ויצא לדרכו לחו"ל.

פעם נקש על דלת של עשיר ובקש את תרומתו. העשיר אמר לו שימתין למטה, ונתן לו בפי הכלב מעטפה עם כסף. הלה נרתע למראהו המפחיד של הכלב, אך התעשת, התגבר על פחדו ולקח את הכסף. תוך כדי כך נזכר שעליו לעלות למעלה לומר תודה לנדיב.

עלה ונתן לו תודה, ואמר לו: "יש לך כלב טוב, שהוא נתן לי את המעטפה..."

הנדיב חייך ואמר: "מנין לך שיש מושג של כלב טוב?"

* תוכנית יומית מענייני דיומא

בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי

המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי

הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי

סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל

הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי

תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

באיזה מקרה מברכים על מלפפון 'שהכל'?

במקורות), ברכתו 'האדמה'; אלא אם כן גידלוהו על דעת לאוכלו בקטנותו, שאז ניתן לברך עליו 'העץ' גם בטרם שהגיע לשלב זה. ולכתחילה, יש לנהוג כדעה השניה, ולברך 'האדמה', משום שגם פרי שברכתו 'העץ', נפטר בדיעבד בברכת 'האדמה'. ופרי שברכתו 'האדמה' - כל עוד לא נשלם גידולו, ברכתו 'שהכל'.
[שו"ע רב, ב, משנ"ב טז רכא, וביה"ל ד"ה ושאר; בו"מ דרשו, 27; וראה רמב"ם מעשר ב, ג-ה]

פרי שברכתו 'העץ', ולא נגמר גידולו אך הוא ראוי לאכילה - לדעת השולחן ערוך והרמ"א, ברכתו 'העץ', ואף בתחילת גידולו, כאשר הוא קטן מאוד; למעט פירות מסוימים שדינם שונה, כפי שיובא להלן. ויש אומרים, שבכל הפירות, עד שהפרי מגיע ל'עונת המעשרות', דהיינו, השלב שבו ניתן להפריש ממנו מעשרות (ראה

איילו זיתים עדיף לאכול רק בתוך סעודה?

ובמקרה שיש ספק אם הגיעו פירות אלו לשלב הנדרש לברכת 'העץ' - יש לברך עליהם 'האדמה'; אך כשמדובר בענבים או בזיתים - שכאשר הם בשלים מברכים עליהם 'על העץ' - לכתחילה אין לאכול מהם כמות המחייבת ברכה אחרונה כי אם בתוך סעודת פת, כדי שלא ליצור ספק האם לברך 'על העץ' או 'בורא נפשות'.

כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א, ניתן לברך 'העץ' על פרי אף בתחילת גידולו; אך אף לדעתם, על ענבים, אין לברך 'העץ' עד שיגיעו לגודל שבו ניתן להפיק מהם יין, כיון שעיקר חשיבותו של פרי הענב הוא בכך שניתן להפיק ממנו יין. ויש אומרים, שלדעה זו, גם על חרובים ועל זיתים אין לברך 'העץ', עד שיראו בהם סימנים מסוימים.

[שו"ע רב, ב, ומשנ"ב יד; בו"מ דרשו, 17]

מה מברכים על פרי בוסר מר שהוכשר לאכילה על ידי בישול?

ואף אם הפרי ראוי לאכילה בשעת הדחק, אין לברך עליו 'העץ'; אך אם הכשירוהו במידה כזו שהוא ראוי לאכילה אף שלא בשעת הדחק, יש לברך 'העץ'. וכאמור, לכתחילה אין לברך 'העץ' אלא כשהפרי הגיע ל'עונת המעשרות'.

כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א, ניתן לברך 'העץ' על רוב הפירות אף בתחילת גידולם. אולם, אף לדעתם, אם הפרי מר או חמוץ, כדרך פירות בתחילת גידולם, ומשום כך אינו ראוי לאכילה אף בשעת הדחק, ובאמצעים מסוימים, כגון בישול או טיגון, הכשירוהו לאכילה - ברכתו 'שהכל', כיון שאינו נחשב כפרי כלל. [ויש אומרים, שנחשב כפרי, וכשהכשירוהו לאכילה - ברכתו

[שו"ע רב, ב, משנ"ב יז-יח, שעה"צ יח-יט, וביה"ל ד"ה ושאר; וראה בו"מ דרשו, 25]

* ליינ נקבעה ברכה מיוחדת, "בורא פרי הגפן", משום שהוא משביע - ובלשון חכמינו ז"ל: "סועד את הלב" - ומשמח. ואם טעה ובירך על היין 'העץ' - אין לברך שנית.
* יין שעירבו בו דבר שמקובל לערב בו כדי להשביחו, או כדי לאפשר את שתייתו - אף אם היין מהווה מיעוט בתערובת, הריהו נחשב לעיקר, וברכתו 'הגפן'.
* מיץ ענבים ברכתו 'הגפן', משום שהוא ראוי לתסוס ולהפך ליין. ומיץ ענבים שעבר תהליך שמונע את תסיסתו - לדעת פוסקים רבים, דינו כיון; ויש שהורה, שברכתו 'שהכל'.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מה מברכים על 'פיצה'?

ויש אומרים, שאם המים שבבצק של הפיצה מהווים מיעוט לעומת יתר מרכיבי הבצק (מלבד הקמח) - אף במקום שנהוג לאוכלה כסעודה, אין ברכתה המוציא אלא כשהאוכל עצמו אוכלה כסעודה.

[בו"מ דרשו קסח, 70]

פיצה - יש אומרים, שבמקום שנהוג לאוכלה בתור סעודה, ברכתה 'המוציא'; ובמקום שלא נהוג לאוכלה בתור סעודה, ברכתה 'המוציא' רק כשאוכל כמות של 'קביעות סעודה'. אבל במקום שאין נוהג מוחלט בדבר, תלוי הדבר באוכל עצמו - אם אוכל אותה כסעודה, שאז מברך עליה 'המוציא', או שאוכל אותה לתענוג בעלמא, כקינוח, שאז ברכתה 'מזונות'.

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי
הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666